

Ministerieel besluit tot definitieve bescherming als monument van de woning Janssens in Antwerpen (Berchem)

DE VLAAMSE MINISTER VAN FINANCIEN EN BEGROTING,
WONEN EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot delegatie van beslissingsbevoegdheden aan de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 2 oktober 2019 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 8, §1, 2°;

Gelet op het ministerieel besluit van 23 april 2019 tot voorlopige bescherming als monument van de woning Janssens in Antwerpen (Berchem);

Gelet op het openbaar onderzoek dat gehouden is van 29 mei 2019 tot en met 28 juni 2019 en waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van de woning Janssens aantoont;

Overwegende dat de woning Janssens van algemeen belang is omwille van de architecturale waarde;

Overwegende dat de woning Janssens als monument architecturale waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De woning in de Ruytenburgstraat in Berchem, ontworpen in 1936 voor de artsenfamilie Janssens, is een gaaf bewaard voorbeeld van de kwaliteitsvolle interbellumarchitectuur in het voorstedelijk gebied van Antwerpen waarmee bekende architecten zoals Léon Stynen zich binnen de heersende traditiegetrouwe particuliere woningbouw wisten te onderscheiden.

Léon Stynen (1899-1990) was meer dan vijftig jaar beroepsmatig actief als architect, stedenbouwkundige, docent, schooldirecteur, onderwijshervormer, beleidsmedewerker en zelfs politicus. Hij realiseerde een omvangrijk en kwalitatief oeuvre waarvan het zwaartepunt in Antwerpen lag. In Antwerpen bleven zowel gebouwen uit zijn beginperiode als uit zijn latere oeuvre bewaard en hij realiseerde er een brede typologische waaijer gaande van private woningen over appartementsgebouwen tot handelspanden, kantoren en cinema's. In de loop van de jaren 1920 evolueerde Stynen van een Berlagiaanse art deco naar een zakelijke, moderne baksteenarchitectuur waarmee hij terecht tot het canon van het interbellummodernisme mag gerekend worden. Dat eigentijdse tijdschriften over kunst en architectuur, die sterk bijdroegen tot het uitdragen en promoten van de modernistische idealen in alle disciplines, de architectuur van vooral zijn grotere projecten loofden en plaatsten naast die van bekende tijdgenoten, getuigt van een eigentijdse waardering buiten de regionale grenzen. Cruciaal hierbij was zijn kennismaking met de Franse avant-garde tijdens de Exposition Internationale des Arts Décoratifs et Industriels Modernes (1925) in Parijs. Hij beschouwde dit als een eerste kennismaking met de moderne architectuur. Vooral aangetrokken door Le Corbusiers paviljoen 'l'esprit nouveau', verdiepte hij zich in de ideeën

en realisaties van het Nieuwe Bouwen en trachtte deze in de Belgische context te verwezenlijken.

De woning Janssens sluit aan bij het baksteenmodernisme dat Léon Stynen in diezelfde periode realiseert in de Tentoonstellingswijk. Als één van de vroegst werkzame en meest productieve architecten van de jonge Tentoonstellingswijk realiseert hij er in de jaren 1930 een zestiental burgerwoningen, die in vormgeving, materiaalgebruik en planvoering minder opvallende of vernieuwende varianten zijn op het ontwerp voor zijn eigen woning uit 1932-1933 aan de Camille Huysmanslaan. Gebonden aan bepaalde stedenbouwkundige voorschriften, betreft het hier voornamelijk rijwoningen met een stereotiep gevel- en planconcept dat aansluiting vond bij de doorgaans gematigde modernistische vormgeving in de Tentoonstellingswijk. Het geconcipeerde woningtype bestond meestal uit drie bouwlagen onder plat dak met een bakstenen gevelparement en een gelijkvloerse verdieping in blauwe hardsteen. Het gebruik van een sileziesteen met Dudok-voeg komt vaak terug. Rechthoekige vensterpartijen, al dan niet met betegelde vensterposten, wisselen af met patrijspoorten en de voordeur valt op door fraai metalen ijzerwerk. Ook het ruimteconcept is grotendeels op hetzelfde grondplan gebaseerd: het gelijkvloers met een woonprogramma, bestaande uit een woonkamer aan straatzijde, eetplaats aan tuinzijde, met links of rechts hiervan de keuken. De twee bovenverdiepingen met slaapkamers en badkamer waren voorbehouden voor het rusten.

Hoewel de woning Janssens sterk aansluit bij dit gevel- en planconcept, worden hier bepaalde modernistische principes verder doorgedreven. Een welstellende bouwheer en andere stedenbouwkundige voorschriften hebben hier wellicht toe bijgedragen.

De woning, opgevat als een strak blokvormig volume, deels op 'pilotis' (kolommen), uitgewerkt met een beglaasde inkom, diverse terrassen, een vernieuwende planindeling, een fraaie interieurafwerking met enkele vernuftige details en met een ingerichte buitenruimte, mag beschouwd worden als een eerder bijzonder en uitzonderlijk gaaf bewaard architecturaal geheel uit Stynens modernistische interbellumperiode in het Antwerpse. De voortuin met centrale oprit en de achtertuin met paviljoen maken inherent deel uit van het totaalconcept. De opdracht voor een halfvrijstaande woning van vier bouwlagen hoog liet Stynen toe om meer te experimenteren met de verworvenheden van het Nieuwe Bouwen. In plaats van een verschil te maken in materiaalgebruik om het gelijkvloers van de bovenbouw te onderscheiden, maakt Stynen hier gebruik van 'pilotis'. De combinatie met een quasi transparante 'entrée' in de vorm van een terugwijkende glazen inkompartij versterkt nog het zwevend effect van de bovenbouw. Ook in deze opdracht blijft Stynen trouw aan het bakstenen gevelparement van sileziesteen met een beperkt gebruik van natuursteen en geeft hij de buitengevels een strak, horizontaliserend karakter door de typische Dudok-voeg, de rechthoekige grote vensterpartijen die over de hoek doorlopen met doorgetrokken lekdrempels, de rollagen, gevelbrede terrassen en de verspringende gevellijnen, afgelijnd door dakranden, luifels en/of kroonlijsten. De betegelde 'pilotis' en vensterposten zorgen dan weer voor verticale accenten. De (dak)terrassen met buisleuning, cirkelvormige uitsprongen, de -inmiddels verwijderde- vlaggenstok en de patrijspoorten zijn zuiver modernistische elementen die verwijzen naar de pakketbootesthetiek.

De plattegrond beantwoordt aan de typologie van de bel-etagewoning met inkom, garages en nutsruimtes op de begane grond, leefruimtes op de bel-etage, slaap- en logeervertrekken met badkamers op de tweede en derde verdieping. Opvallend en vooruitstrevend in de planindeling is de functionele efficiënte schikking van de vertrekken, gericht op een optimale belichting en verluchting, en de dynamische circulatie. Cruciaal hierbij is de centrale inplanting van de cirkelvormige ruime traphal met slingertrap waarrond alle vertrekken logisch geschikt zijn en er elk apart op uitkomen.

Net zoals in zijn eigen woning paste Stynen ook hier het modernistisch gegeven toe van één grote open leefruimte op de bel-etage met ineenvloeiende eet- en zitplaats waar alle gezinsleden samen konden vertoeven.

Bepalend in het interieur is de ensemblewaarde door het uitdrukkelijk aanwezige houtwerk dat opvalt door zijn kwaliteit, ambachtelijkheid en maatwerk en dat aan de ruimtes een bijzonder warm karakter verleent. Behalve de eiken visgraatparket en het vensterschrijnwerk in teak, is vooral het binnenschrijnwerk in gevernist Congolees limbahout opmerkelijk. Vermeldenswaardig in deze context zijn de slingertrap met een sierlijke leuning van

limbahout, de binnendeuren met originele greep en het tevens door Stynen ontworpen vast meubilair zoals onder meer de vestiairekast, de opbergkast (linnenkast) op de tweede verdieping, en de kastwand op de overloop van de derde verdieping.

Zoals vele modernisten had Stynen ook veel aandacht voor de buitenruimte en beoogde hij een wisselwerking tussen interieur en exterieur. Vooral de bel-etage is sterk opengewerkt naar de tuin toe en staat hiermee rechtstreeks in verbinding via een buitentrap. Hij richtte het overdekt terras in met een buitenkeuken 'avant la lettre'. De tuinkamer heeft grote vensterpartijen waarvan die aan de tuinzijde verticaal in de buitenmuur kan weggeschoven worden waardoor de kamer een soort van overdekt terras wordt. Achteraan in de tuin voorzag Stynen een ruim overdekt paviljoen,

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen definitief beschermd als monument:

woning Janssens met inbegrip van de voor- en achtertuin met tuinpaviljoen, Ruytenburgstraat 29, Antwerpen (Berchem), bekend ten kadaster: Antwerpen, 23ste afdeling, Berchem, 3de afdeling, sectie C, perceelnummer 255/C7.

De definitief beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de definitief beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. Het monument heeft architecturale erfgoedwaarde:

De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

Exterieur

De halfvrijstaande woning is opgetrokken in een zakelijk baksteenmodernisme en heeft een afgebakende voortuin en een achtertuin met tuinpaviljoen.

Het blokvormig en op het perceel diep reikende volume telt vier bouwlagen onder een platte bedaking. De woning is opgevat als een bel-etagewoning waarbij de living op de eerste verdieping aan straatzijde vrij van de grond staat door middel van 'pilotis' (kolommen). Het zwevend effect van de bovenbouw wordt extra versterkt door de inspringende glazen inkompartij. Het vooraanzicht met strakke gevelopbouw kenmerkt zich door weloverwogen geplaatste vensterpartijen op de bovenverdiepingen die om de hoek doorlopen en opgedeeld zijn door vensterposten, en door een terugwijkende bovenste verdieping met quasi gevelbreed terras. Een haaks op de voorgevel geplaatste schoorsteen met opengewerkt bovenstuk bakent dit terras af van de buurwoning. Het terras heeft een vloer van betondallen en een borstwering, afgelijnd met een door spuwers gemarkeerde deksteen van leisteen. De vrijstaande zijgevel schept de mogelijkheid om licht binnen te brengen in de leef-, slaap-, bad- en nutsruimtes. De gevel heeft een boogvormige uitsprong die de leefruimte op de bel-etage vergroot. De voor- en zijgevel eindigen op een door spuwers gemarkeerde natuurstenen dakrand (voorheen leisteen). De achtergevel is dynamisch opgebouwd door de telkens in diepte verspringende bouwlagen, al dan niet afgelijnd door kroonlijsten, daklijsten of luifels. Vooral de bel-etage met keuken, tuinkamer en deels overdekt terras, is sterk opengewerkt naar de tuin toe en staat hiermee rechtstreeks in verbinding via een buitentrap. Het blank gevelparement bestaat uit een roomkleurige sileziesteen in halfsteensverband met kenmerkende Dudok-voeg (dieperliggende lintvoeg in combinatie met platvolle stootvoeg) op een plint van zwarte verglaasde stenen. Opvallend is het subtiele kleurverschil tussen het parement van de begane grond en dat van de bovenbouw. In de achtergevel kregen de muurdelen van de tuinkamer, inclusief de op de hoek cirkelvormig uitgewerkte bloembak,

een buitenbezetting van zogenaamd 'snowcrete' in 'tête de nègre' (donkerbruin). Thans is de kleur van de bezetting gedegradeerd tot een roosachtige kleur, vermoedelijk het gevolg van een chemische reactie tussen fijn stof en de kleuropigmenten. De 'pilotis' en de vensterposten van de grote vensterpartijen in voor- en zijgevel zijn bekleed met donkerbruine keramische tegels. Alle deuren en ramen van de buitengevels (rechthoekige vensterpartijen en patrijspoorten) hebben nog origineel schrijnwerk van 'Moulmain' teak met elk hun specifiek openingssysteem, variërend van schuivend, opendraaiend, openvallend tot pivoterend. De schuifsystemen zijn van brons, het draai- en sluitwerk van wit metaal. Bepaalde vensters zijn voorzien van structuurglas. De deur- en vensterdorpels alsook de spuwars van de patrijspoorten zijn in blauwe hardsteen. Behalve de twee grote vensterpartijen in de voor- en zijgevel met houten rolluikkasten, hebben alle vensters een stenen rollaag of dito omlijsting. Vermeldenswaardig zijn de vensterpartijen in de voorgevel die bij opening deels kunnen weggeschoven worden in het belendende muurvlak en de kamerbrede vierdelige vensterpartijen van de tuinkamer waarvan dat naar de tuin toe door middel van een katrolsysteem volledig naar beneden kan zakken in het muurvlak. Zo kan de ruimte omgevormd worden tot een overdekt terras. Het andere venster van de tuinkamer in de zijgevel is vaststaand en ingevuld met structuurglas.

De voortuin wordt afgesloten door de bewaarde boordstenen (blauwe hardsteen) van de vroegere straatafsluiting. De tevens door boordstenen gemarkeerde centrale oprit van flagstones leidt naar de overdekte inkomzone, waarvan de (vermoedelijk recentere) buitenbevoering wordt doorgetrokken in een pad naast en achter de woning. Een hekpijler met (vermoedelijk recentere) stalen tuinpoort sluit dit pad van de straat af. De inkompartij en de traphal onderscheiden zich van de andere verdiepingen als een inspringende glazen wand met een cirkelvormige uitsprong op een plint van zwarte verglaasde steen met arduinen lekdrempel. Deze wand bestaat uit in houten kaders gevatte verticale stroken van gecanneleerd glas in staal met een geïntegreerde dubbele houten inkomdeur. De garage heeft een sectionaalpoort met vermoedelijk nog het originele openingssysteem.

Tuinkamer en keuken geven uit op een deels overdekt terras ingericht met een eenvoudige buitenkeuken, voorzien van een betegeld aanrecht met twee houten inbouwkasten. Het terras behield zijn originele boord van blauwe hardsteen. Op de tweede verdieping heeft de slaapkamer een gevelbreed terras met bewaarde originele buisleuning die om de hoek doorloopt. Beide terrassen worden afgeschermd van de buurwoning door middel van een haakse muurpartij met verglaasde muurkappen.

Het tuinpaviljoen achteraan in de tuin is even breed als het perceel en opgetrokken in dezelfde roomkleurige sileziesteen in halfsteensverband met kenmerkende Dudok-voeg. De overdekte open constructie bestaat uit stenen pijlers onder een plat dak met houten dakrand en heeft een vloer van betontegels. Het dichtgebouwde rechtse travee met patrijspoort wordt ingenomen door twee houten inbouwkasten. Het plafond is afgewerkt met houten plaatmateriaal.

Constructie

De constructie van de woning bevat draagelementen van gewapend beton.

Interieur

Planindeling

De huidige indeling stemt sterk overeen met de oorspronkelijke situatie die op bepaalde punten afwijkt van de bouwplannen. De plattegrond beantwoordt aan de typologie van de bel-etagewoning met inkom, garages en nutsruimtes op de begane grond, leefruimtes op de bel-etage, slaap- en logeervertrekken met badkamers op de eerste en tweede verdieping. Opvallend en vooruitstrevend in de planindeling is de functionele efficiënte schikking van de vertrekken, gericht op een optimale belichting en verluchting, en de dynamische circulatie. Cruciaal hierbij is de centrale inplanting van de cirkelvormige ruime traphal met slingertrap waarrond alle vertrekken logisch geschikt zijn en er quasi elk apart op uitkomen.

De inkomdeur geeft uit op een inkomportaal dat toegang verschaft tot de traphal die reikt tot en met de tweede verdieping. Naast de trap bevindt zich de vestiaire met een eerste toilet. Achter de vestiaire is vanuit een dienstgang, voorzien van een berging (voorheen tweede toilet), de garage bereikbaar en ook de berging/wasplaats die rechtstreeks toegang biedt tot de tuin. De bel-etage omvat één grote leefruimte ingericht met een zitplaats aan straatzijde en een eetplaats die aansluit op de tuinkamer. Naast de eetplaats bevindt zich de keuken. De tweede verdieping bevat zowel aan straat- als aan tuinzijde een gevelbrede slaapkamer met tussenbeide twee aparte badkamers, elk in verbinding met de slaapkamer. Naast de kamer aan straatzijde bevindt zich nog een berging. Op de bovenste verdieping geeft de overloop aan tuinzijde rechtstreeks uit op het plat dak van de tweede verdieping. Op deze verdieping bevinden zich een toilet (tegen de achtergevel) en drie vertrekken waaronder een kamer aan tuinzijde (voorheen zolder), bereikbaar via een zijgang met berging, een tweede kamer (voorheen kinderkamer) en een gevelbrede kamer (voorheen logeerkamer) aan straatzijde met terras. De woning is onderkelderd. De kelder telt vier ruimtes onder de inkomzone.

Interieur

Algemeen

Het interieur is overwegend bepleisterd of (recent) behangen met een reliefpatroon en beschilderd, in de meeste vertrekken afgewerkt met een eenvoudige kooflijst. Bepaalde sanitaire ruimtes en bergingen hebben nog de oorspronkelijke wandbetegeling met lichtgele 'glazuurstenen' wandtegels (Wasserbillig). In de inkomzone is de groene keramische tegelvloer (Winckelmans) een getrouwe reconstructie van de oorspronkelijke vloer, in de tuinkamer bleef de oorspronkelijke tegelvloer bewaard, zo ook de parketvloeren in de leef- en slaapvertrekken en op de overloop. De parketvloer is een visgraatparket met donkere dubbele boord in Hongaarse eik (firma Lachapelle, Mortsel). Het binnenschrijnwerk, zoals de binnendeuren, de wandpanelen, de trapleuning en het vast meubilair gelijk de vestiairekast, de opbergkast (linnenkast) op de tweede verdieping en de kastwand op de overloop van de derde verdieping, is vervaardigd in licht Congolees limbahout. De binnendeuren zijn houten deuren met of zonder glaspanelen in een vlak deurkader, meestal nog met originele deurklink. De glaspanelen bestaan uit hetzelfde gecanneleerd glas als de inkompartij. Alle verdiepingen worden verwarmd met overwegend nog de originele radiatoren (firma Rupel uit Antwerpen of firma Cassart).

Begane grond

De inkomzone, bestaande uit achtereenvolgens het inkomportaal, de traphal, de vestiaire met toilet en de dienstgang naar berging en garage, vormt een gaaf ensemble omwille van de eenvormige aankleding met de naar oorspronkelijk model gereconstrueerde doorlopende vloer van groene, keramische tegels (Winckelmans) en het binnenschrijnwerk in Congolees limbahout voor de wandafwerking, de binnendeuren en/of de vestiairekast. Laatstgenoemde bestaat uit een open kapstok onder een afgerond luifeltje en een dito opbergmeubel met schuiven. De traphal is cirkelvormig opgevat wat wordt doorgetrokken over alle niveaus. Op de begane grond krijgt de hal veel natuurlijk licht binnen via de glazen buitenmuur, op de bovenste verdieping via een lichtstraat in het plat dak. Conform de traphal is deze lichtstraat aan één zijde cirkelvormig en gevat in een houten kader met een zesledige verdeling, ingevuld met structuurglas en voorzien van een bolvormige verlichtingsarmatuur in melkglas. De trap is een elegante houten slingertrap met eiken treden en een trapleuning van genagelde, gesapte en geverniste panelen van limbahout van 0,6 cm dikte en met afgeronde greep. In de berging is de patrijspoort aan de binnenzijde beveiligd met een stalen diefijzer, de beglaasde buitendeur met een stalen frame voorzien van een rastervormige draad.

Bel-etage

Bepalend voor de indeling van de grote leefruimte is de gebogen binnenmuur van de traphal die een subtiel onderscheid maakt tussen de zit- en eetplaats. Het houtwerk van de binnendeuren in limbahout, de vensterpartijen in 'Moulmain' teak alsook de eiken parketvloer met visgraatpatroon verlenen dit leefvertrek een warm karakter. De over de hoek doorgetrokken vensterpartij met dito venstertabletten in travertijn heeft aan straatzijde

schuifvensters, aan de zijgevel pivoterende vensters. Onder de venstertabletten bevinden zich de radiators.

Via een vierledige beglaasde wand met geïntegreerde dubbele deur staat de eetkamer in verbinding met de tuinkamer. De tuinkamer heeft een vloer van lichtgele keramische tegels met horizontale banden van gele en zwarte tegels. De vierledige vensterpartij aan tuinzijde kan door middel van een katrolsysteem naar beneden zakken in het muurvlak waardoor de ruimte een overdekt terras wordt. De chromen buisleuning dient voor afbakening van het terras.

In de keuken bleef enkel de lichtstraat in het plafond bewaard als origineel element. De buitenmuur van de keuken, driedelig opengewerkt met een centraal deurvenster en zijvensters, geeft uit op het overdekt terras met bijkeuken. Het deurvenster heeft een klapvenster als bovenlicht.

Tweede verdieping

Zowel beide slaapkamers als de overloop hebben dezelfde eiken parketvloer met visgraatpatroon. In de kleinste badkamer aan straatzijde bleef de originele inrichting grotendeels bewaard met bad en een door een tegelwand afgeschermd toilet met inbouwkast. De wandtegels in geeltinten zijn origineel. Het badkamervenster heeft een terugwijkend bovenlicht met klapvenster. Vermeldenswaardig is de berging met bewaarde gele wandbetegeling, gootsteen en opbergkast (linnenkast?) met verticale en horizontale opbergvakken.

Derde verdieping

Op deze verdieping is de overloop een warme en lichte ruimte, vooreerst door het veelvuldig gebruik van hout voor de trap, de vloer en de inbouwkasten en ook door de lichtstraat alsook de buitendeur met glaspaneel waardoor het daglicht ruim binnenvalt. Zoals ook op de andere verdiepingen hebben de overloop en de zijgang naar de aan tuinzijde gelegen kamer de eiken parketvloer met visgraatpatroon. De kastenwand opgebouwd uit drie ingebouwde dubbele kasten met elk een bovenkast, is van limbahout. Het toilet tegen de buitengevel heeft nog de oorspronkelijke gele wandbetegeling. In de gang naar de kamer achteraan bevindt zich een berging met een bewaarde gele wandbetegeling en een gootsteen. Deze kamer aan tuinzijde heeft een ingebouwde kast in limbahout. De kamer aan straatzijde heeft deels een parketvloer en deels een planken vloer wat verwijst naar de vroegere indeling in logeer- en badkamer.

Art. 3. Voor het beschermde monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° de algemene doelstelling van de bescherming is het behoud van de erfgoedkenmerken en -elementen die de basis vormen voor de erfgoedwaarden. De voorliggende beheersdoelstellingen zijn ontstaan op basis van onderzoek in situ, literatuur- en archiefonderzoek. Dit sluit niet uit dat bij toekomstige werken en/of verder onderzoek gegevens bekend worden die ertoe leiden dat de omschreven beheersdoelstellingen verfijnd, genuanceerd of geïnterpreteerd kunnen worden;
- 2° elke beheersdaad moet de beschermde erfgoedwaarden, erfgoedkenmerken en -elementen respecteren en ondersteunen en vereist een geïntegreerde en duurzame aanpak waarbij de impact op het geheel wordt afgewogen en waarbij de draagkracht niet wordt overschreden. Bewaren gaat voor op vernieuwen. Dit veronderstelt vakkundig onderhoud en conserverende ingrepen;
- 3° voor het toekomstig beheer van het exterieur en interieur dient de bewaarde huidige toestand die licht afwijkt van de bouwaanvraag het uitgangspunt te zijn en wordt elk toekomstig ontwerp hierop geënt;
- 4° de bescherming beoogt het behoud van woning Janssens, zowel qua exterieur als qua interieur met inbegrip van het tuinpaviljoen, en de vaste interieurelementen ontworpen door de architect. Ook de planindeling dient behouden te blijven;
- 5° indien bij gevelonderdelen met een specifieke afwerking geopteerd wordt voor herstel, is een voorafgaand bouwhistorisch en materiaaltechnisch onderzoek noodzakelijk, met het oog op een voor de bouwperiode representatief resultaat;
- 6° om de ensemblewaarde van het geheel te versterken verdient het aanbeveling om de oorspronkelijke straatafsluiting van de voortuin te reconstrueren. Dit kan op basis van

het uitgetekend ontwerp op de oorspronkelijke bouwaanvraag. Indien bij nader onderzoek blijkt dat de betegeling van de overdekte inkomzone recenter is van datum, is het in deze context tevens wenselijk om bij toekomstige werken een bevoering te beogen afgestemd op oorspronkelijke modellen/ontwerpen, voor zover dit wetenschappelijk onderbouwd kan worden.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermde monument zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Voor de volgende handelingen aan het beschermde monument moet een toelating worden aangevraagd:

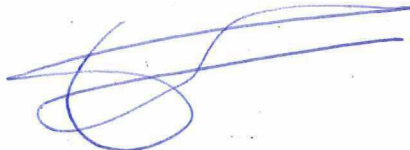
- 1° de aanmerkelijke reliefwijziging van de bodem;
- 2° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 3° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
- 4° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 5° het uitvoeren van de volgende werken aan het dak en de buitenmuren van constructies:
 - a) het verwijderen, vervangen of wijzigen van dakbedekking en gootconstructies;
 - b) het verwijderen van voegen en het hervoegen;
 - c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
 - d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerk, deuren, ramen, luiken, poorten, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, hang- en sluitwerk;
 - e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen;
 - f) het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden, met uitzondering van verkiezingspubliciteit en met uitzondering van publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekendgemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m²;
- 6° het uitvoeren van de volgende omgevingswerken:
 - a) het plaatsen of wijzigen van boven- en ondergrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
 - b) het plaatsen of wijzigen van afsluitingen;
 - c) het aanleggen, structureel en fundamenteel wijzigen of verwijderen van wegen en paden;
 - d) het aanleggen of wijzigen van verharding met een minimale gezamenlijke grondoppervlakte van 30 m² of het uitbreiden van bestaande verhardingen met minimaal 30 m², met uitzondering van verhardingen geplaatst binnen een straal van 30 m rond een vergund of een vergund geacht gebouw;
 - e) het aanleggen van sport- en spelinfrastructuur of parkeerplaatsen;
 - f) het structureel en fundamenteel wijzigen van de aanleg van de voortuin;
- 7° het uitvoeren van de volgende handelingen aan of in het interieur:
 - a) het uitvoeren van destructief materiaaltechnisch onderzoek;
 - b) het uitvoeren van structurele werken en het toevoegen van nieuwe structuren;
 - c) het uitvoeren van werken die de planindeling van het interieur wijzigen;

- d) het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- e) het verwijderen, vervangen of wijzigen van plafonds, gewelven, vloeren, trappen, binnenschrijnwerk, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, lambrisering, beslag, hang- en sluitwerk, en van de waardevolle interieurdecoratie;
- f) het bepleisteren van niet-bepleisterde elementen of het bepleisteren met een andere samenstelling of textuur, alsook het ontpleisteren van bepleisterde elementen;
- g) het beschilderen van ongeschilderde elementen of het schilderen in andere kleuren of kleurschakeringen of met een andere verfsoort dan de aanwezige;
- h) het plaatsen, verwijderen of wijzigen van technische voorzieningen zoals verwarming, klimaatregeling, elektrische installatie, geluidsinstallatie, sanitair, liften en beveiligingsinstallaties, met uitzondering van die installaties waarvoor geen destructieve ingrepen moeten gebeuren en/of die geen storende impact hebben op de erfgoedelementen en -kenmerken.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel, **14 JAN. 2020**

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Matthias DIEPENDAELE